

RAAP-NOTITIE 3111 (herziene eindversie)

Plangebied Hengelosestraat/Noordsingel

Gemeente Haaksbergen

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Aveco de Bondt

Titel: Plangebied Hengelosestraat/Noordsingel, gemeente Haaksbergen; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: herziene eindversie

Datum: april 2009

Auteur: *D. Kastelein MA*

Projectcode: HAHN

Bestandsnaam: NO3111_HAHN.doc

Projectleider: D. Kastelein MA

Projectmedewerker: J. Seenok

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 34252

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. M. Schabbink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2009

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Aveco de Bondt heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 24 maart 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de realisatie van kantoren en een school in de gemeente Haaksbergen. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige tot hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (intacte overblijfselen) uit de alle perioden. Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaats aangetroffen.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan vermoedelijk geen archeologische waarden zullen worden verstoord. Op basis hiervan wordt aanbevolen om het plangebied vrij te geven.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Wet op de archeologische monumentenzorg 2007 aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. het RACM verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Haaksbergen.

1 Inleiding

Kader en doelstelling

In opdracht van Aveco de Bondt heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 24 maart 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de realisatie van kantoren en een school in de gemeente Haaksbergen. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

Administratieve gegevens

Het plangebied (1,5 ha) ligt direct ten zuiden van de Noordsingel en ten oosten van de Hengelosestraat (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 34E van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 247.570/465.616. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Haaksbergen sectie O, nummers 1508 en 1531.

Toekomstige situatie

In het plangebied is voorzien in de realisatie van kantoren en een school.

Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn al bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH);

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten (schaal 1:25.000) is het plangebied afgebeeld als grasland. Recente luchtfoto's uit Google Earth bevestigen dit grondgebruik. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; <http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 23,50 m +NAP).

Geomorfologie en bodem

De bodem in het plangebied bestaat voor het grootste deel uit enkeerdgronden met een antropogeen pakket tussen de 50 en 80 cm dik (Makken, 1986: code EZ 53). In het noordelijke deel gaat de bodem over in een veldpodzol en een gooreerdbodem (codes tHNA52 en tZna 52). Beide kenmerken zich door een dunne A-horizont. Deze is niet dikker dan 20 cm. De ondergrond in het plangebied bestaat uit een (gordel-) dekzandrug met al dan niet een oud landbouwdek (Stiboka, 1979: codes 3k14, 4K14 en 4K16). Volgens de IKAW geldt voor het plangebied een lage tot hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van het plangebied (ROB, 2005).

AHN en luchtfoto's

Op de AHN is te zien dat een aantal vergravingen heeft plaatsgevonden in het plangebied. De ter plaatse verwachte dekzandrug lijkt vergraven te zijn. Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse

van historische kaarten een goede invalshoek. De kadastrale minuut van 1832 laat zien dat het plangebied omstreeks die tijd nog onbebouwd is (www.watwaswaar.nl). Op de topografische kaart van omstreeks 1900 staat het plangebied weergegeven als hoger gelegen landbouwgrond. Het toponiem ter plaatse is de Wissinkbrink. Het plangebied ligt aan de rand van het op dat moment ontgonnen gebied (ROBAS producties, 1990).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen of archeologische monumenten geregistreerd in de omgeving van het plangebied (straal 500 m).

KICH en molendatabase

Het raadplegen van het cultuurhistorische informatiesysteem KICH (<http://www.kich.nl>) en de molendatabase (<http://www.molendatabase.nl>) heeft geen aanvullende archeologische informatie opgeleverd.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de bodemgesteldheid geldt voor het plangebied een lage tot hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (archeologische resten) uit alle perioden (zie tabel 1).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende waarderende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen verricht. De boringen zijn in verband met onder meer een bouwdepot op het terrein alsmede het beperkte oppervlak zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied verdeeld. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste nederzettingsterreinen uit de periode Laat Neolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkaavelingspatronen, kleinschalige vuursteenstrooiingen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004). Er is geboord tot maximaal 1,30 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodem in het plangebied lijkt grotendeels afgegraven te zijn. Waarschijnlijk is het gebied recent geëgaliseerd. Het centraal in het plangebied verwachte plaggendek lijkt geheel te zijn verdwenen. In de plaats daarvan is een verstoord pakket met onder meer brokken leem aangetroffen. Waar dit niet het geval is, is sprake van slechts een dunne bouwvoor van 30 tot 40 cm rustend op het schone dekzand, hetgeen duidt op een afgegraven bodem. Zo is in boring 3 slechts een dunne A-horizont waargenomen die direct op een bijna witte C-horizont rust zonder enig spoor van bodemvorming. Opvallend is bovendien de hoge grondwaterstand in het gebied. De ondergrond in het plangebied bestaat volledig uit dekzand.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in geen van de boringen archeologische indicatoren aangetroffen. De bodem in het plangebied lijkt geheel verstoord.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (§ 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen vermoedelijk geen archeologische waarden zullen worden verstoord. De bodem in het plangebied is diep verstoord, waarschijnlijk bij de egalisatie van het terrein.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Wet op de archeologische monumentenzorg 2007 aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. het RACM verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Haaksbergen.

Literatuur

- Makken, H.** 1986. *Uitbreiding ruilverkaveling Haaksbergen: Bodemkaart, schaal 1:10.000*. Stiboka, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- ROBAS Producties**, 1990. *Historische Atlas Overijssel. Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Stiboka**, 1979. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 34 West Enschede en 34 Oost Enschede - 35 Glanerbrug*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

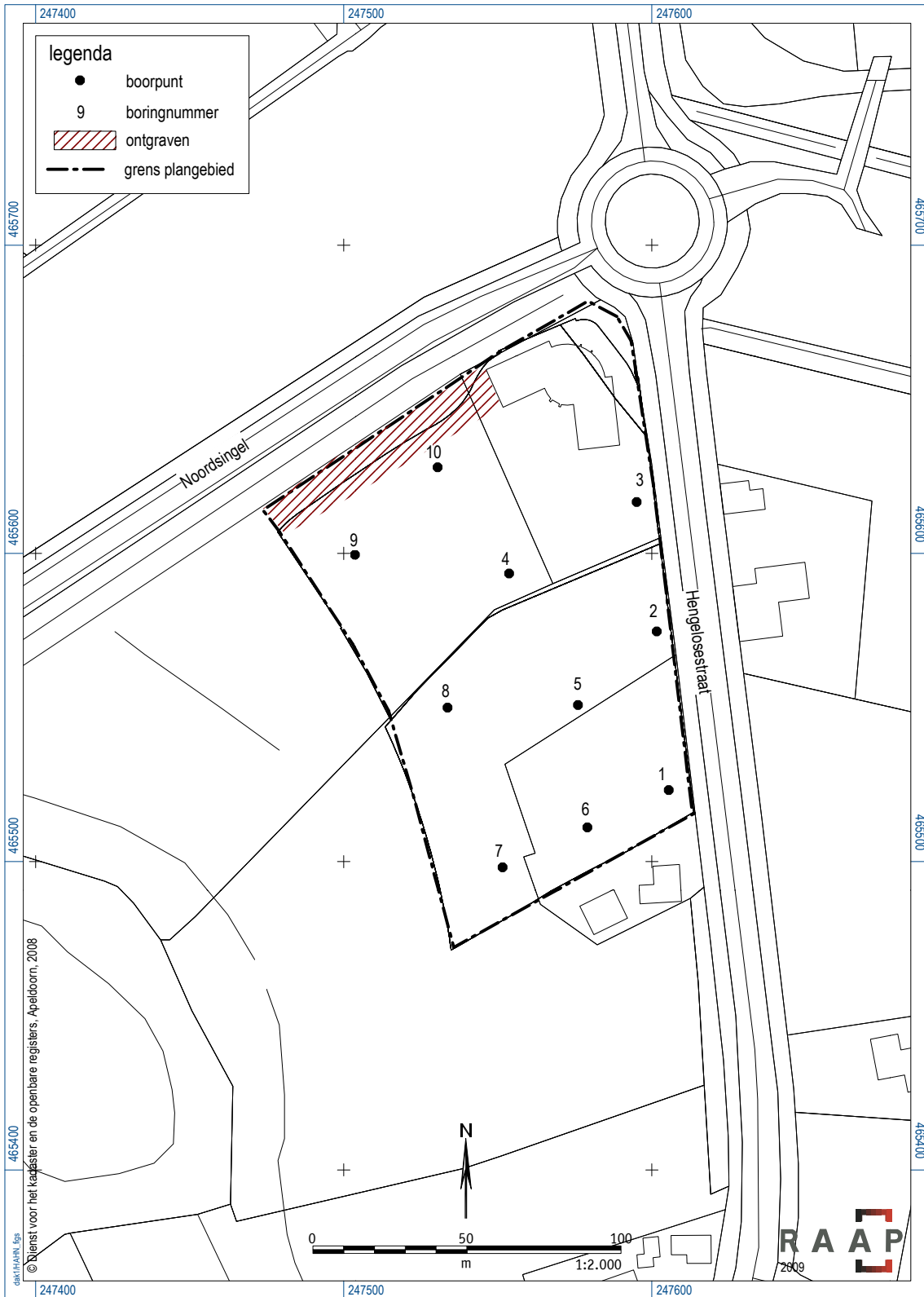
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

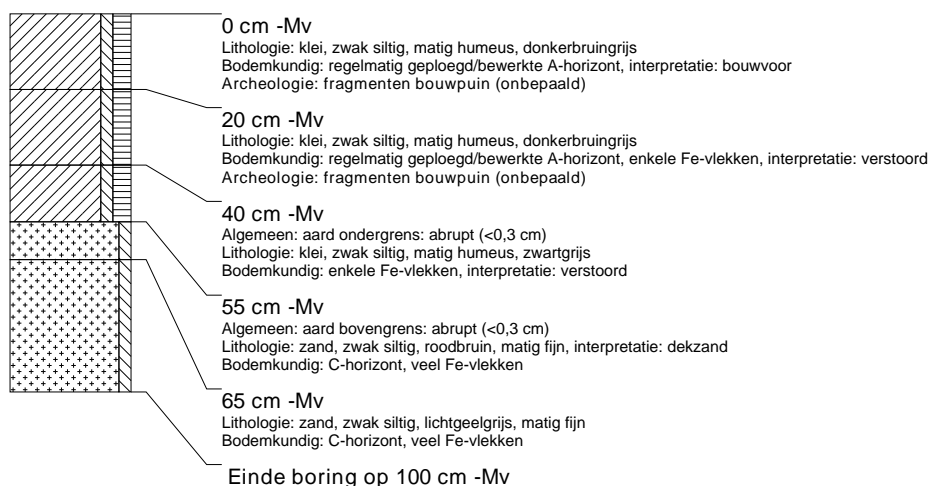

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

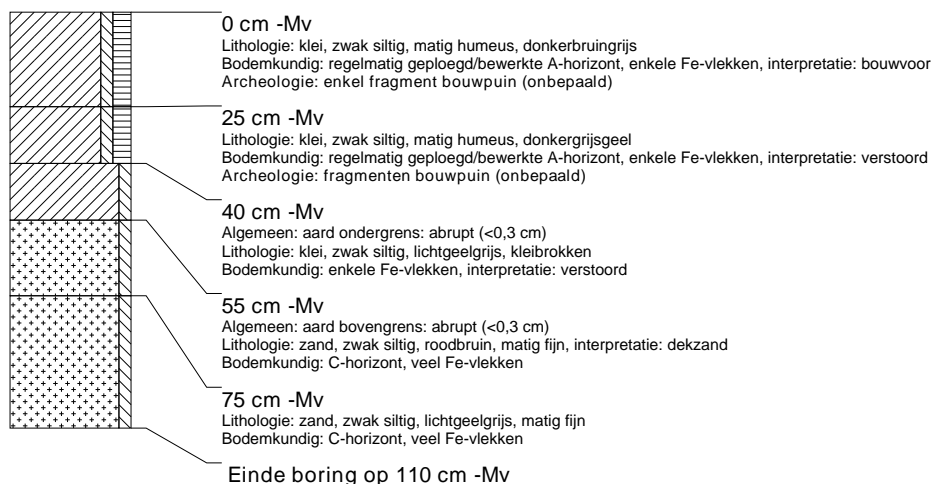
boring: HAHN-1

datum: 24-3-2009, X: 812.354, Y: 1.527.307, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HAHN-2

datum: 24-3-2009, X: 812.341, Y: 1.527.476, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

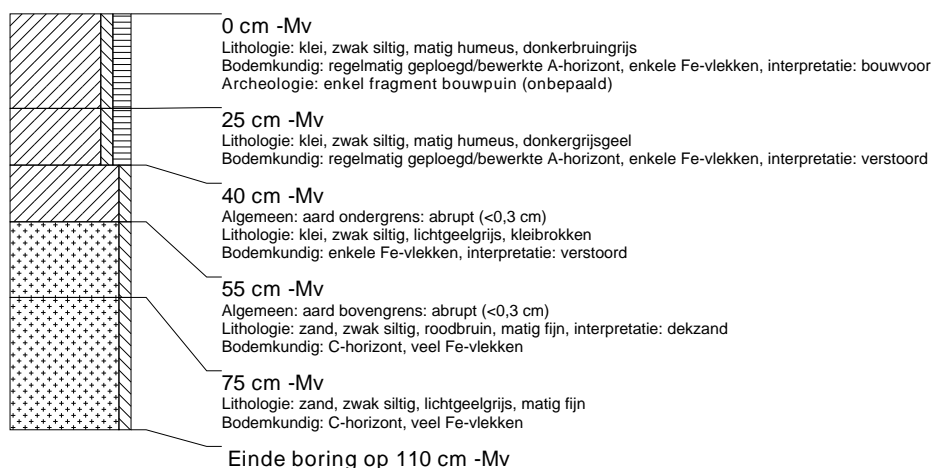
boring: HAHN-3

datum: 24-3-2009, X: 812.320, Y: 1.527.614, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

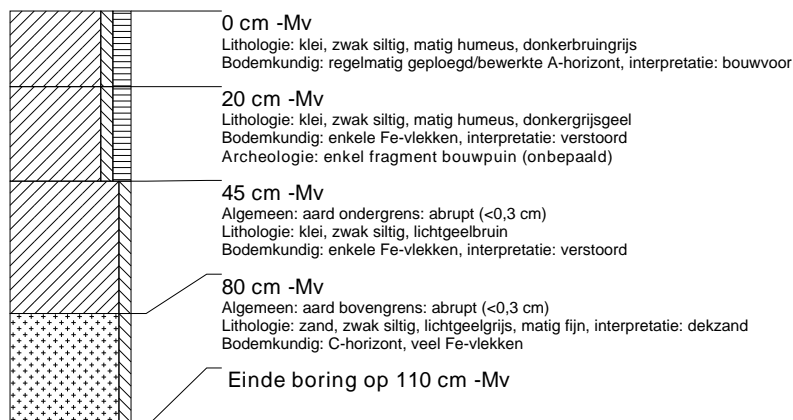
boring: HAHN-4

datum: 24-3-2009, X: 812.184, Y: 1.527.538, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

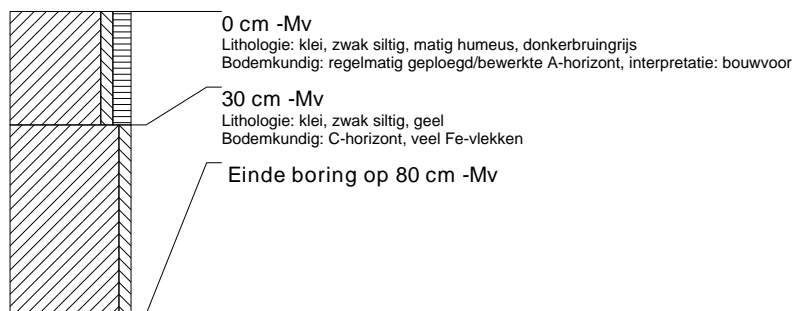
boring: HAHN-5

datum: 24-3-2009, X: 812.257, Y: 1.527.398, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

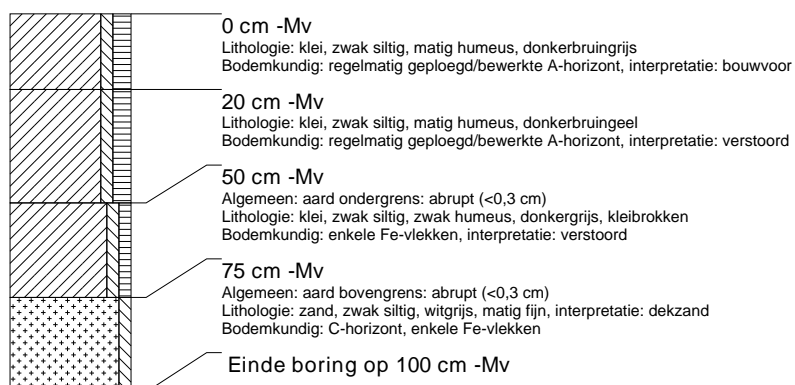
boring: HAHN-6

datum: 24-3-2009, X: 812.267, Y: 1.527.267, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HAHN-7

datum: 24-3-2009, X: 812.177, Y: 1.527.225, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

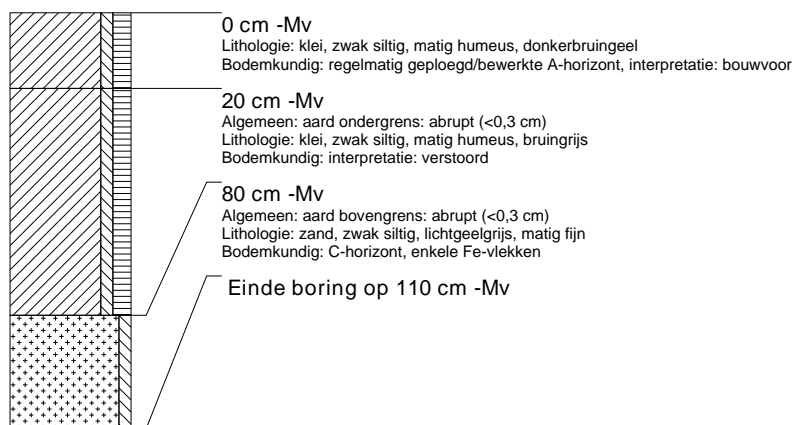
boring: HAHN-8

datum: 24-3-2009, X: 812.118, Y: 1.527.395, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HAHN-9

datum: 24-3-2009, X: 812.020, Y: 1.527.558, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HAHN-10

datum: 24-3-2009, X: 812.108, Y: 1.527.651, precisie locatie: 1 m, kaartblad: 34E, provincie: Overijssel, gemeente: Haaksbergen, opdrachtgever: Aveco de Bondt, uitvoerder: RAAP Oost

